

Marek Pawlak

Trusty i fundacje jako jednostki zarządzania majątkiem rodzinnym

Spółka holdingowa

Spółka holdingowa, jak sama nazwa wskazuje, jest podmiotem posiadającym i przechowującym jeden lub więcej aktywów. Często określone aktywa są nabywane i utrzymywane za pośrednictwem spółek celowych SPEs¹, w celu zarządzania ryzykiem, strategii wyjścia (exit strategy)², kwestii podatkowych, czasem także w celu umożliwienia inwestycji zewnętrznych i jednocześnie wyodrębnienia określonych cennych elementów majątku rodzinnego.

Spółka holdingowa może być wykorzystana do przechowywania różnych aktywów, ale najlepsze praktyki sugerują podział elementów majątku według rodzajów, celu lub sposobu wykorzystania za pomocą spółki holdingowej. Na przykład prywatne jachty, dzieła sztuki, antyki i inne elementy majątku o dużej wartości są zwykle przechowywane w spółce holdingowej dedykowanej dla odrzutowców, jachtów i dzieł sztuki³.

Z tej perspektywy spółki holdingowe mogą być podzielone na dwie kategorie: Business Holding Company i Family Holding Company.

Business Holding Company

O ile osobiste lub rodzinne spółki holdingowe są wykorzystywane do przechowywania majątku osobistego rodziny, to spółki holdingowe o charakterze biznesowym tworzą grupę business holding company. Często spółka taka nosi nazwę specyficznej grupy i zazwyczaj przechowuje aktywa takie jak: własności intelektualne, zakłady przemysłowe i maszyny, a także inne

---

¹ Special Purpose Entities

² Strategia wyjścia z działalności gospodarczej to strategiczny plan przedsiębiorcy polegający na sprzedaży jego udziałów w firmie inwestorom lub innej firmie. Strategia wyjścia daje właścicielowi firmy możliwość zmniejszenia lub upłynnienia swojego udziału w firmie i, jeśli firma odniesie sukces, osiągnie znaczny zysk. Jeśli biznes nie odnosi sukcesów, strategia wyjścia (lub "plan wyjścia") umożliwia przedsiębiorcy ograniczenie strat. Strategia wyjścia może być również wykorzystana przez inwestora, takiego jak spółka venture capital. <https://www.investopedia.com/terms/b/business-exit-strategy.asp> (29.11.2023)

³ <https://www.ccmalta.com/publications/holding-companies-family-offices> (31.08.2023).

elementy majątku spółki, często poza tym podmiotem gospodarczym, który ponosi ryzyko biznesowe związane z prowadzoną działalnością operacyjną⁴.

Family Holding Company

Często zdarza się, że wszystkie element majątku rodzinnego są zgrupowane w spółce określanej mianem „family holding company”, spółka taka ułatwia prowadzenie skonsolidowanej sprawozdawczości i umożliwia wspólne zarządzanie płynnością i wspólne finansowanie. Holdingowa spółka rodzinna dokonuje dyslokacji kapitału, ewentualnie podpisuje także list intencyjny, a odpowiednia biznesowa spółka holdingowa faktycznie nabywa aktywa lub rejestruje inwestycję⁵.

Rodziny posiadają istotne gwarancje ochrony, jeśli przechowują swój portfel inwestycji a także osobiste rachunki maklerskie i handlowe w dedykowanej inwestycyjnej spółce holdingowej i majątek ten jest zarządzany przez rodzinę samodzielnie lub za pomocą wyspecjalizowanych menedżerów aktywów⁶.

Family office – biuro rodzinne

Istnieje wiele definicji ‘family office’ przykładowo Kenyon-Rouvinez i Park przedstawiają to następująco: „Jest to organizacja stworzona przez rodzinę, często po sprzedaży przedsiębiorstwa rodzinnego lub po dokonaniu innej ważnej transakcji, której celem jest wspieranie finansowych potrzeb określonej rodziny”⁷.

Inna definicja, którą przytaczają ci sami autorzy, mówi, że jest to „organizacja powołana w celu służenia bogatym osobom i/lub rodzinom w rozwiązywaniu problemów: finansowych, dotyczących nieruchomości, opodatkowania, a także problemów osobistych”⁸.

Istnienie wielu definicji pojęcia family office wynika między innymi z faktu, że taka organizacja może być inaczej ukształtowana dla rodziny wielopokoleniowej a inaczej dla

---

⁴ <https://www.ccmalta.com/publications/holding-companies-family-offices> (31.08.2023).

⁵ <https://www.ccmalta.com/publications/holding-companies-family-offices> (01.09.2023).

⁶ <https://www.ccmalta.com/publications/holding-companies-family-offices> (31.08.2023).

⁷ Denise Kenyon-Rouvinez and Jung Eung Park, Family Office Research Review, The Journal of Wealth Management, Spring 2020, pp. 8-20.

⁸ Denise Kenyon-Rouvinez and Jung Eung Park, Family Office Research Review, The Journal of Wealth Management, Spring 2020, pp. 8-20.

rodziny w pierwszym pokoleniu. Ponadto może to być ‘multi-family office’ i ‘single-family office’. Biura rodzinne często rodzą się z potrzeby ustrukturalizowania i profesjonalizacji nadzoru i zarządzania decyzjami kapitałowymi i inwestycjami w celu ochrony i zachowania majątku rodziny⁹. Ale biura rodzinne świadczą także wiele usług wykraczających poza czyste zarządzanie inwestycjami. Usługi te mogą dotyczyć: bankowości, ubezpieczeń, powiernictwa, zarządzania aktywami, kwestii prawnych i podatkowych.

W typowej strukturze nowoczesnego biura rodzinnego na szczycie znajdują się członkowie rodziny inwestujący w spółkę holdingową (ewentualnie za pośrednictwem trustu). Spółka holdingowa jest posiadaczem różnych aktywów, takich jak działające operacyjne spółki i pośrednie spółki holdingowe dla różnych inwestycji, takich jak nieruchomości, Private Equity - PE¹⁰, portfel inwestycyjny. Zwykle jest jeden pośredni holding dla każdej kategorii inwestycji¹¹.

Rodzinną spółką holdingową umożliwia biurowi rodzinnemu realizowanie spójnej strategii negocjacyjnej i odpowiednie rozlokowanie kapitałów.

W przypadku dużych biur rodzinnych występuje jeszcze oddzielna spółka zajmująca się zarządzaniem aktywami. Zatrudnia ona specjalistów, którzy są wynagradzani na podstawie osiągniętych wyników. Pierwszym trendem jest to, że nowoczesne biura rodzinne działają bardzo podobnie do funduszy private equity. Biura rodzinne zazwyczaj nie mają zewnętrznych inwestorów i dlatego są bardzo elastyczne pod względem strategii inwestowania (długoterminowa w relacji do krótkoterminowej, reakcji na rozwój sytuacji, itp.¹²)

Biuro rodzinne można także określić jako firmę doradczą zajmującą się zarządzaniem majątkiem rodzinnym dedykowaną dla bardzo bogatych osób lub całych rodzin. Można wyróżnić biuro rodzinne dla pojedynczej rodziny (Single Family Office - SFO), które zajmuje

---

⁹ <https://www.ccmalta.com/publications/holding-companies-family-offices> (31.08.2023).

¹⁰ Rodzaj inwestycji alternatywnej, w której inwestorzy nabywają udziały w przedsiębiorstwach prywatnych.

Private equity opisuje partnerstwa inwestycyjne, które kupują i zarządzają spółkami przed ich sprzedażą. Firmy private equity obsługują te fundusze inwestycyjne w imieniu inwestorów instytucjonalnych i akredytowanych.

Fundusze private equity mogą nabywać spółki prywatne lub publiczne w całości lub inwestować w takie wykupy w ramach konsorcjum. Zazwyczaj nie posiadają udziałów w spółkach, które pozostają notowane na giełdzie.

Private equity jest często łączony z funduszami venture capital i hedgingowymi jako inwestycja alternatywna. Inwestorzy w tej klasie aktywów są zwykle zobowiązani do angażowania znacznego kapitału na lata, dlatego dostęp do takich inwestycji jest ograniczony do instytucji i osób o wysokiej wartości netto.

<https://www.investopedia.com/terms/p/privateequity.asp> (01.09.2023).

¹¹ <https://www.ibanet.org/Family-holding-structures-in-US-and-Europe> (01.09.2023).

¹² <https://www.ibanet.org/Family-holding-structures-in-US-and-Europe> (01.09.2023).

się scentralizowanym zarządzaniem inwestycjami, majątkiem, nieruchomościami, planowaniem podatkowym i planowaniem działań filantropijnych dla jednej rodziny¹³.

Istnieją także biura wielorodzinne (Multiple Family Office - MFO), które zarządzają sprawami wielu bardzo bogatych ludzi i ich rodzin. W ostatnich latach wzrosła popularność biur wielorodzinnych w miarę jak spadło zaufanie do głównych, ogólnodostępnych instytucji finansowych.

Usługi biura rodzinnego to coś więcej niż tylko zapewnienie odpowiedniej oferty usług konsjerża (concierge¹⁴), administracji i doradztwa, należy tu jeszcze wziąć pod uwagę kilka ważnych kryteriów instytucjonalnych.

1. Po pierwsze niezbędna jest absolutna niezależność, czyli dedykowanie biur dla określonej rodziny. Jeżeli ktoś bierze pod uwagę interesy inne niż obsługiwanej określonej rodziny, to nie jest to biuro rodzinne. Instytucje, w których pracownicy są zachęceni do nabywania aktywów (papierów wartościowych), którymi zarządzają, lub mają określone cele dotyczące sprzedaży produktów, nie są w stanie osiągnąć wymaganego stopnia niezależności¹⁵.

2. Po drugie usługi 'family office' wymagają dogłębnego, a nawet intymnego zrozumienia określonej rodziny i zachodzących w niej procesów, polityki i trosk. Poziom szczegółowości, który należy wziąć pod uwagę, znacznie wykracza poza to, do czego przywykło wiele instytucji finansowych. Wysoka rotacja personelu może sprawić, że jest to całkowicie nieosiągalne. Relacje w tym obszarze usług powinny być mierzone w dziesięcioleciach, a nie w latach, zatem osoby tu zatrudnione mogą mieć pracę na całe życie¹⁶.

3. Po trzecie dla większości zamożnych rodzin ważna jest poufność. Oczywiście wszyscy dostawcy usług finansowych powinni zapewnić klientowi dużą poufność, jednak istnieje przekonanie, że pełna poufność jest trudniejsza do zapewnienia w przypadku większych organizacji. Z doświadczeń wynika, że małe organizacje zbudowane w oparciu o ściśle

---

¹³ Ellis Katherine, Ingrassia Sarah, McNee Alex, Structuring Family Wealth Offshore a Guide for Middle Eastern Families and their Advisors, <https://bostonmfo.com/wp-content/uploads/2017/06/Structuring-Family-Wealth-Offshore-ME.pdf> (01.09.2023).

¹⁴ Concierge to osoba lub firma specjalizująca się w pomocy osobistej lub innych usługach pomocniczych, takich jak zarządzanie gospodarstwem domowym, zarządzanie stylem życia, transport, planowanie podróży i wakacji itp. i świadczy spersonalizowane usługi swoim klientom (zwykle klientom o wysokich dochodach). <https://www.feedough.com/what-is-concierge-service-concierge-services-business-models/> (01.09.2023).

¹⁵ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, STRUCTURING ..., s. 4.

¹⁶ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, STRUCTURING ..., s. 5.

współpracujące zespoły są postrzegane przez klientów jako bardziej zdolne do kontrolowania dostępu do informacji¹⁷.

Pierwszym ważnym krokiem jest podstawowe rozgraniczenie majątku osobistego i biznesowego. Gwarantuje to, że w przypadku upadku spółki majątek osobisty rodziny będącej jej właścicielem pozostaje bezpieczny. Najlepiej byłoby, gdyby zarówno aktywa osobiste, jak i biznesowe były wyraźnie oddzielone w oparciu o takie kryteria jak: rozlokowanie geograficzne, rodzaj aktywów i profil ryzyka¹⁸.

Jako przykład rozważamy rodzinę z aktywami biznesowymi w macierzystym kraju i w innych krajach (na przykład w rajach podatkowych - offshore), a także aktywami osobistymi na różnych terytoriach, w tym wieloma nieruchomościami i prywatnym odrzutowcem. Pierwszym krokiem po kompleksowym audycie byłoby oddzielenie biznesów krajowych od zagranicznych (zamorskich), oddzielenie aktywów biznesowych od aktywów osobistych, a następnie oddzielenie własności samolotu, ponieważ jest to aktywo o wyższym stopniu ryzyka niż na przykład nieruchomości w formie mieszkań. Są to pierwsze kroki, które umożliwiają lepszą kontrolę, zarządzanie, raportowanie i ochronę prawną¹⁹.

Pojęcie biura rodzinnego jest bardzo szeroko interpretowane, ale faktycznie jest to instytucja zajmująca się zarządzaniem sprawami rodzinnymi. Rzadko kiedy dwa biura rodzinne mają taką samą strukturę, ponieważ każde z nich jest zaprojektowane tak, aby spełnić specyficzne i indywidualne wymagania konkretnej rodziny. Do podstawowych elementów biura rodzinnego można zaliczyć:

1. Trusty
2. Fundacje
3. Private Trust Companies (PTCs)

Trusty

Na początku wyjaśnienia wymaga pojęcie trustu. Trust jest stosunkiem ‘powierniczym’, w którym właściciel składnika aktywów (majątku) (określa się go mianem ‘the Settlor²⁰’)

---

¹⁷ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, STRUCTURING ..., s. 5.

¹⁸ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, STRUCTURING ..., s. 6.

¹⁹ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, STRUCTURING ..., s. 6.

²⁰ Założyciel to podmiot, który ustanawia trust. Założyciel może być także określany mianem darczyńcy, donatora. Niezależnie od tego, jak nazywa się ten podmiot, jego rolą jest prawne przekazanie kontroli nad aktywami powiernikowi, który zarządza nimi na rzecz jednego lub większej liczby beneficjentów. W niektórych typach

przekazuje swoją własność powiernikowi (the trustee²¹) na rzecz strony trzeciej (beneficjenta – the beneficiary²²).

Osoba, która zapoczątkowuje trust jest także określaną mianem grantor, settlor lub donor.

Powiernik jest prawnym (ale tylko prawnym) właścicielem majątku trustu. Powiernik ma powierniczy obowiązek ignorowania swojego własnego interesu i ma on administrować majątkiem na rzecz beneficjenta. W rezultacie, chociaż powiernik jest prawnym właścicielem majątku powierniczego, zwykle nie korzysta z tego majątku²³.

Beneficjent nie jest prawnym właścicielem majątku złożonego w truście, ma on słuszny udział (equitable interest) w tym majątku. W ten sposób na przykład beneficjent uzyskuje prawo do użytkowania nieruchomości nie będąc jej właścicielem. Jeśli ktoś jest beneficjentem, to pieniądze trustu nie są jego pieniędzmi²⁴.

Można wyróżnić następujących beneficjentów²⁵:

- Bieżący beneficjent ma prawo do otrzymywania wypłat od trustu już teraz.
- Warunkowy – może mieć prawo do otrzymywania wypłat w pewnym momencie, ale tylko wtedy, gdy najpierw wystąpi określone zdarzenie. Na przykład beneficjent warunkowy może być uprawniony do wypłaty po śmierci określonej osoby.
- Beneficjent pozostałości (remainder man) otrzymuje własność pozostałą w funduszu, gdy trust dobiegnie końca.

---

trustów założyciel może być również beneficjentem, powiernikiem lub oboma tymi osobami. <https://www.investopedia.com/terms/s/settlor.asp> (13.09.2023)

²¹ Powiernik to osoba lub spółka, która przechowuje i zarządza majątkiem lub aktywami na rzecz osoby trzeciej. Powiernik może zostać wyznaczony do różnych celów, na przykład w przypadku upadłości, niektórych rodzajów programów emerytalnych lub emerytur, lub do zarządzania majątkiem w imieniu (na rzecz) innej osoby.

Powiernicy są zobowiązani do podejmowania decyzji w najlepszym interesie beneficjenta i ponoszą wobec niego odpowiedzialność powierniczą, co oznacza, że działają w najlepszym interesie beneficjentów, zarządzając ich aktywami. <https://www.investopedia.com/terms/t/trustee.asp> (13.09.2023).

²² Beneficjent to osoba (lub podmiot), która jest wyznaczona do otrzymywania korzyści z mienia należącego do kogoś innego. Beneficjenci często otrzymują te świadczenia w ramach spadku.

Beneficjent może być wyznaczony w dokumentach dotyczących polisy ubezpieczeniowej na życie, konta emerytalnego, rachunku maklerskiego, rachunku bankowego i innych produktów finansowych. <https://www.investopedia.com/terms/b/beneficiary.asp> (13.09.2023)

²³ Goldstone Hartley, Hughes jr. James E., Thitaker Keith, Family Trusts, A Guide for Beneficiaries, Trustees, Trust Protectors, and Trust Creators, Hoboken, New Jersey: Wiley, Bloomberg Press, 2016. ..., s. 30.

²⁴ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide ..., s. 30.

²⁵ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide ..., s. 30-31.

Może być także powołany opiekun trustu (trust protector), jest to osoba, która może mieć prawo do usuwania i zastępowania powierników. Mniej oczywistą, ale ważną rolą jest pomoc w kreowaniu, podtrzymywaniu i odbudowywaniu ‘ducha darowizny’ (spirit of the gift) w truście, szczególnie jeśli powiernik nie jest w stanie tego zrobić²⁶.

Wypłaty z trustu (Trust distributions).

Po pierwsze są to wypłaty ‘obowiązkowe’, które muszą być dokonywane w oparciu o umowę trustu. Po drugie mogą być wypłaty ‘uznaniowe’ odbywają się według uznania lub wyboru powiernika. Umowa trustu może przewidywać, że niektóre obowiązkowe wypłaty na rzecz beneficjentów są automatyczne (może to być na przykład podział zysków). Można także zaplanować inne obowiązkowe wypłaty (np. gdy beneficjent osiągnie określony wiek). Powiernik często otrzymuje swobodę w dokonywaniu ‘uznaniowych’ wypłat na takie rzeczy jak na przykład wsparcie, zdrowie, edukacja²⁷.

Kapitał i dochód (principal and income) trustu.

Kapitał oznacza majątek zgromadzony w truście. Kapitał lub majątek trustu może obejmować takie elementy jak: akcje, obligacje, gotówka, udziały w funduszach powierniczych (mutual funds)²⁸, a także: nieruchomości, wartości intelektualne, dobra materialne takie jak biżuteria lub samochody. Majątek złożony w truście generuje (z założenia) dochód w postaci np. procentów, dywidend lub rent²⁹.

Powiernik to osoba lub organizacja, może to być też na przykład biuro rodzinne, która ma obowiązek działać w najlepszym interesie beneficjentów zgodnie z prawem i według najwyższych standardów etycznych³⁰.

Historia trustów sięga XII wieku, gdy zaczęły one powstawać w ówczesnej Anglii. Członkowie stanu szlacheckiego wyruszając na wojnę lub w długie podróże, brali pod uwagę, że mogą nie powrócić do swojego domu (nie przeżyć podróży lub wojny). Prosili więc kogoś, komu ufali,

---

²⁶ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide ..., s. 31

²⁷ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide ..., s. 31.

²⁸ Fundusz inwestycyjny to wehikuł finansowy, który gromadzi aktywa od inwestorów w celu inwestowania w papiery wartościowe, takie jak akcje, obligacje, instrumenty rynku pieniężnego i inne aktywa. Fundusze inwestycyjne są zarządzane przez profesjonalistów, którzy alokują aktywa funduszu i starają się generować zyski kapitałowe lub dochody dla inwestorów funduszu. Portfel funduszu inwestycyjnego jest skonstruowany i utrzymywany w taki sposób, aby odpowiadał celom inwestycyjnym określonym w prospekcie emisyjnym. <https://www.investopedia.com/terms/m/mutualfund.asp> (04.12.2023)

²⁹ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide ..., s. 31.

³⁰ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, Structuring ..., s. 10.

na przykład lokalnego biskupa, aby zaopiekował się ich majątkiem. Właściciele majątku instruowali swoich powierników, jak zarządzać nieruchomością i co zrobić w przypadku ich śmierci³¹.

Dokumentem powołującym trust jest na przykład testament lub umowa powiernicza, ale trust to coś więcej niż dokument w wersji papierowej, jest to relacja między założycielem trustu, powiernikiem i beneficjentem³².

Większość trustów jest proponowana jako rozwiązanie wskazywane przez ekspertów dla problemu podatków od darowizn, nieruchomości i dochodów³³.

Trust jest połączeniem trzech pomiotów: powierników, którzy stają się prawnym właścicielem aktywów, założyciela, który przekazuje aktywa powiernikom i beneficjentów, którzy mają korzystny (beneficial) lub słuszny (equitable) udział w aktywach³⁴.

Prawo dotyczące trustów pojawiło się w Wielkiej Brytanii w XII wieku i powstało w wyniku rozwoju systemu wyodrębnionych (separate) ale współistniejących (coexistent) „sądów prawa i sprawiedliwości”. Na początku trusty zajmowały się przede wszystkim sprawami własności ziemi. W ramach trustu pojawia się rozróżnienie pomiędzy osobą posiadającą coś w sensie prawnym (owning something) jest to powiernik, od osoby posiadającej ‘korzystną’ własność czegoś (‘beneficial’ ownership of something), jest to beneficjent. Pojęcie trustu może być trudne do zrozumienia, ale zostały one sprawdzone przez setki lat, a wraz z tym pojawiło się w krajach anglosaskich orzecznictwo, do którego można się odwołać. To właśnie to dziedzictwo prawa zapewnia zaufanie do korzystania z trustów w celu efektywnego zarządzania własnością aktywów.³⁵

Jednym z powodów tworzenia trustów są względy podatkowe. Ale chodzi tu także o zorganizowanie majątku i aktywów, często począwszy od portfela inwestycji zagranicznych, włączając osobiste luksusowe aktywa, od koni wyścigowych po prywatne odrzutowce. Wiele odnoszących sukcesy rodzin walczy o utrzymanie swego bogactwa i aktywów, i tutaj trust może

---

³¹ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide for Beneficiaries, Trustees, Trust Protectors, and Trust Creators, Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, 2016 New Jersey, s. 30.

³² Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide ..., s. 30.

³³ Hartley Goldstone, James E. Hughes jr., Keith Thitaker, Family Trusts, A Guide for Beneficiaries, Trustees, Trust Protectors, and Trust Creators, Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, 2016 New Jersey.

³⁴ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 10.

³⁵ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 10.

to wszystko połączyć w jedną strukturę, która przechowuje aktywa z korzyścią dla udokumentowanych beneficjentów.

Powiernicy podlegają opodatkowaniu od dochodu, który uzyskują z aktywów trustu, chyba że dochód ten, zgodnie z umową trustu, musi zostać wypłacony innej osobie. Ponieważ tego rodzaju trusty są zazwyczaj ‘uznaniowe’ (discretionary), gdzie przynajmniej teoretycznie powiernicy mogą wypłacać dochód temu, komu chcą, to prawie zawsze powiernicy podlegają opodatkowaniu. W przypadku trustów zlokalizowanych w rajach podatkowych powiernikami są zazwyczaj profesjonalści (księgowi, prawnicy, urzędnicy spółek powierniczych, a nawet spółki powiernicze), co zapewnia, że trust zarabia i gromadzi dochód wolny od podatku. Ponadto, ponieważ trust znajduje się w raju podatkowym, nie musi deklarować organom podatkowym wypłaty dochodu beneficjentowi, który nie mieszka w raju podatkowym, w którym znajduje się trust – i nie ma powodu, dla którego beneficjenci mieliby tam mieszkać. Dochód jest wpłacany na zagraniczne konto bankowe beneficjenta bez wiedzy kogokolwiek w jego jurysdykcji macierzystej. Procedura ta sprawia, że uchylanie się od płacenia podatków przy wykorzystaniu trustu jest stosunkowo proste³⁶.

W wielu krajach istnieją przepisy prawa regulujące ‘przymusowe dziedziczenie’, co oznacza, że właściciel aktywów może nie być w stanie zdecydować, komu posiadane aktywa zostawić. Trust pozwala rozwiązać ten problem, ponieważ faktycznie właściciel może przekazać swoje bogactwo w sposób nieodwołalny przed własną śmiercią. Powiernicy będą następnie administrować i zarządzać trustem zgodnie z życzeniem założyciela. Bardzo ważne jest, aby pamiętać, że trust jest wiążącym obowiązkiem prawnym³⁷.

Kolejną kluczową kwestią jest wybór jurysdykcji, w której będzie zarejestrowany trust. Zawsze należy dążyć do stworzenia trustu w jurysdykcji, w której ta koncepcja jest szeroko znana i regulowana. Wtedy można z powodzeniem odwołać się do sprawdzonego orzecznictwa i skorzystać z niego. Takim wyborem może być na przykład Wyspa Man, ponieważ jest ona przez specjalistów uważana za jedną z najlepiej uregulowanych i szanowanych jurysdykcji offshore z bliskimi powiązaniem z Wielką Brytanią. Klienci korzystający z Wyspy Man mogą mieć również zaufanie do najstarszego systemu parlamentarnego na świecie ze stabilną infrastrukturą gospodarczą i polityczną. Jeśli nawet trust zostanie zarejestrowany na Wyspie

---

³⁶ Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), *Tax Havens. How Globalization Really Works*, Cornell University Press, Ithaca and London, s. 92-93.

³⁷ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 11.

Man, to umowa może zawierać klauzulę ucieczki (flee clause)³⁸, umożliwiającą trustowi przeniesienie do innej jurysdykcji w przypadku wystąpienia poważnych wydarzeń³⁹.

Kolejna korzyść wynikająca z trustu to poufność. W przeciwieństwie do spółek, trusty nie muszą nigdzie składać sprawozdań finansowych, ponieważ jest to całkowicie prywatna umowa między założycielem trustu (settlor) a powiernikiem⁴⁰.

Niektórzy klienci, którzy są mniej zaznajomieni z koncepcją trustu, mogą powoływać dodatkową osobę zwaną 'Protektorem'. Jest to zwykle osoba dobrze znana rodzinie, często doradca prawny lub finansowy, który może zachować pewne uprawnienia weta, co oznacza, że powiernicy musieliby się udać do protektora w celu zatwierdzenia określonych decyzji. Może to dać założycielowi trustu (settlor), który przekazuje swoje aktywa, dodatkową gwarancję, że chociaż nie może on wpływać na podejmowane decyzje, to ma on zaufaną osobę w truście. Jednak osoby, dobrze znające zasady prawa zwyczajowego, zwykle postrzegają to jako niepotrzebny dodatek i coś, co może opóźniać proces decyzyjny⁴¹.

Trust mający swoją siedzibę na przykład na Wyspie Man lub na Malcie podlega jurysdykcji kompetentnych lokalnych organów prawnych. Ponadto wszystkie zarejestrowane spółki w formie trustu (regulated trust companies) muszą posiadać obowiązkowy poziom ubezpieczenia od odpowiedzialności zawodowej. Aczkolwiek należy podkreślić, że spółka powiernicza (trust company) zarządzająca trustem nie jest właścicielem aktywów i nie stanowią one części (nie wchodzi w skład) ich własnego bilansu. W tym miejscu zbiorowa wiedza spółki i powierników (Trustees) odgrywa ważną rolę, a założyciele muszą starannie wybierać swoich powierników (Trustees)⁴².

Według Raportu przygotowanego dla rządu Norwegii⁴³ trust jest zbiorem elementów majątku (aktywów), dla których formalni i legalni właściciele tych aktywów (powiernicy lub menadżerowie) zgodzili się zarządzać tymi aktywami na korzyść tego, kto zgodnie z podstawą

---

³⁸ Klauzula ucieczki to klauzula w dokumencie powierniczym, która ma na celu, w przypadku wystąpienia określonych zdarzeń "wyzwalających", automatyczne przeniesienie powiernictwa i administracji, aktywów trustu do innej jurysdykcji. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-383-8298?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-383-8298?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (05.12.2023)

³⁹ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 11.

⁴⁰ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 11.

⁴¹ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 11.

⁴² Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, STRUCTURING ..., s. 11.

⁴³ Official Norwegian Reports 2009: 19. Report from the Government Commission on Capital Flight from Poor Countries (2009). Tax havens and development. Government Administration Services Information Management, Oslo 2009. <https://www.cmi.no/publications/file/3470-tax-havens-and-development.pdf>

założenia (umowa trustu/umowa powiernicza) jest wyznaczony jako beneficjent trustu (beneficjent rzeczywisty). Można też powiedzieć, że powiernik formalnie posiada własność zbioru aktywów w truście na korzyść beneficjenta⁴⁴.

Trust jest narzędziem prawnym, w którym wyraźnie rozróżnia się dwie formy własności – własność formalną (z punktu widzenia prawa, tytuł prawny - legal (title) ownership), która jest w posiadaniu powiernika (menedżera) i własność jaką posiadają beneficjenci – własność rzeczywista (“equitable ownership”, “beneficial ownership”, “interests”). Zarządzający majątkiem (powiernicy) sprawują funkcję własności nie we własnym imieniu, ale w imieniu beneficjenta. Osoby będące beneficjentami trustu zwykle (choć nie zawsze) są różne od osób, które mają prawną (formalną) kontrolę nad aktywami⁴⁵.

Kluczowymi w ramach trustu są pojęcia zaufania i obowiązku. Relacje w truście między powiernikami a beneficjentem opierają się na czterech elementach⁴⁶:

- 1) jest uczciwy i sprawiedliwy,
- 2) daje beneficjentom prawa do aktywów,
- 3) powiernicy mają zobowiązania (obligations)
- 4) zobowiązania są ze swojej natury relacją w truście.

Prawna charakterystyka trustu

Beneficjentem trustu może być osoba, która jest fundatorem (założycielem) lub może to być to inna osoba, którą założyciel chce wynagrodzić (finansować). Trust może być finansowany przez założyciela w momencie jego ustanowienia lub w drodze kolejnych transferów środków. Po ustanowieniu trustu także inne osoby mogą przekazywać do niego swoje fundusze.⁴⁷

W truście może być także powołany opiekun (protector) lub wykonawca (enforcer) jako pośrednik między wierzycielami i beneficjentami. Są to osoby szczególnego zaufania, które mają za zadanie kontrolę, czy wierzyciel działa w zgodzie z umową trustu i w interesie beneficjentów⁴⁸.

Mimo że wierzyciel formalnie jest właścicielem funduszy trustu, to nie stanowią one części jego majątku osobistego. Nie jest on obciążany podatkami, fundusze zgromadzone w truście

---

⁴⁴ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 39-40.

⁴⁵ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

⁴⁶ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

⁴⁷ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

⁴⁸ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40

nie mogą być także przedmiotem roszczeń ze strony wierzycieli powiernika lub w przypadku osobistej niewypłacalności (bankructwa) powiernika⁴⁹.

Jeżeli umowa trustu jest prawidłowo skonstruowana, to fundusze powiernicze nie powinny stanowić części majątku beneficjenta przed formalnym otrzymaniem wypłat zgodnie z umową powierniczą i wszelkimi postawieniami poczynionymi przy tworzeniu trustu. Beneficjenci będą obciążeni podatkami tylko od otrzymanych środków, które wtedy mogą być także przedmiotem roszczeń ze strony ich wierzycieli⁵⁰.

Ma to znaczenie z wielu powodów. Perspektywa przyszłych wypłat nie stanowi części majątku beneficjenta, pod warunkiem, że nie kontroluje on trustu. W okresie pomiędzy przekazaniem pieniędzy na rzecz trustu i przed podziałem między beneficjentów pieniądze „żyją własnym życiem” z niezależnymi prawami i obowiązkami. Niemniej jednak trust nie jest niezależnym podmiotem prawnym w odróżnieniu od fundacji⁵¹.

Forma własności posiadana przez trust (powiernika) jest podobna do formy właściciela, ale ograniczona treścią umowy powierniczej. W zależności od zakresu uprawnień przekazanych powiernikowi w umowie powierniczej powiernik może kupować i sprzedawać elementy majątku trustu, obciążać go hipoteką lub udzielać poręczeń, może zaciągać kredyty i udzielać pożyczek, decydować o sposobach inwestowania. Umowa trustu może na przykład przewidywać, że powiernik musi uzyskać zgodę innych osób (protektora lub egzekutora), zanim skorzysta ze swojej władzy w ogóle lub w specjalnych obszarach⁵².

W relacjach zewnętrznych posiadanie majątku przez trust jest formalizowane w imieniu powiernika w rejestrach nieruchomości (w przypadku nieruchomości), w rejestrach akcjonariuszy (w przypadku posiadania akcji), w odniesieniu do banków (na rachunkach bankowych). Ponieważ trust nie jest właścicielem samego siebie, zwykle nie może być stroną procesu sądowego. Powiernicy są prawnymi właścicielami i mogą być pozwani lub pozywać w imieniu trustu. Jest to naturalna konsekwencja przekazania prawa własności do trustu. Jeżeli powiernik nie wypełnia swoich obowiązków wynikających z umowy powierniczej, narusza swoje zobowiązania wobec beneficjentów⁵³.

---

⁴⁹ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

⁵⁰ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

⁵¹ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

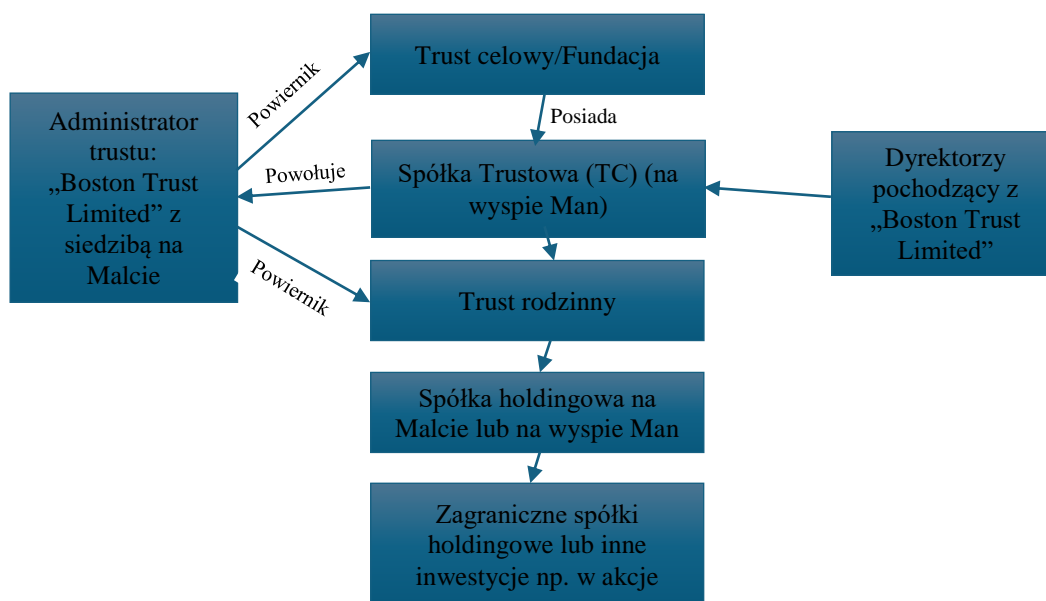
⁵² Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40.

⁵³ Official Norwegian Reports 2009: 19, s. 40-41.

Mimo że powiernik działa jako formalny właściciel funduszy powierniczych, to nie działa on w swoim własnym interesie, ale w interesie beneficjentów. Jak to określa prawo wyspy Jersey, powiernik „wykonuje uprawnienia powiernika wyłącznie w interesie beneficjentów i zgodnie z warunkami trustu”⁵⁴.

Prywatne spółki powiernicze (Private Trust Companies)

Ogólnie rzecz ujmując, prywatna spółka powiernicza (PTC) jest spółką celową (special purpose vehicle - SPV) ustanowioną w celu działania jako powiernik trustu rodzinnego lub kilku powiązanych trustów. PTC jest kontrolowana przez radę dyrektorów i rada ta może kierować funkcją powierniczą powiernika. Przedstawiono to na rys. 1.

Rys. 1. Prywatna spółka trustowa (powiernicza) PTC
Źródło: Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, Structuring ..., s. 14.

W strukturze PTC (Private Trust Company) pokazanej na rys. 1 celowy trust (purpose trust) lub fundacja jest powoływany w celu posiadania udziałów w spółce trustowej (Trust Company). Administratorem jest spółka działająca jako powiernik lub rada fundacji (np. Boston Trust Limited). Spółka ta także powołuje dyrektorów spółki trustowej. Zaletą tej struktury jest to, że

⁵⁴ <https://www.jerseylaw.je/laws/current/Pages/13.875.aspx> (03.10.2023)

nie ma żadnych konsekwencji w wyniku śmierci przekazującego majątek i nie będą wymagane żadne działania w takim przypadku.

Nie zawsze jednak jest to konieczne i może zależeć od konkretnej sytuacji. Alternatywą dla posiadania udziałów przez trust jest posiadanie akcji (udziałów) za pośrednictwem osoby fizycznej, chociaż wiąże się to z kilkoma problemami. Po pierwsze po przekazaniu osobie fizycznej przekazujący majątek (Settlor) nie można sprawować dalszej kontroli swojej własności. Po drugie, w przypadku śmierci (przeniesienia praw – demise) osoby fizycznej udziały będą podlegać prawu właściwemu dla spadku po osoby zmarłej⁵⁵.

Oba te czynniki mogą skutkować utratą kontroli nad ostateczną własnością spółki powierniczej. Dlatego zaleca się, aby akcje PTC były w posiadaniu trustu celowego lub fundacji.

Spółka trustowa (trust company) jest powoływana przez trust celowy lub osoby wybrane przez klienta jako akcjonariusze (akcjonariusz). Dyrektorzy (członkowie rady nadzorczej) spółki trustowej to zwykle członkowie rodziny, doradcy rodziny (np. prawnik, księgowy, doradca inwestycyjny) i kilku dyrektorów powołanych przez administratora trustu. Dokładny skład rady dyrektorów jest zwykle ustalany zgodnie z życzeniami klienta a także otrzymaną poradą prawną i podatkową.

Następnie powoływany jest trust rodzinny a spółka trustowa staje się jego powiernikiem. Jest tu zwykle rekomendowany trust dyskrejonalny (uznaniowy) (a discretionary trust⁵⁶), ponieważ ten rodzaj trustu umożliwia powiernikom korzystanie ze swobody w zakresie dystrybucji dochodów i kapitału powierniczego między beneficjentów. Umowa powiernicza określa klasy beneficjentów i zazwyczaj powiernicy będą okresowo decydować, czy dystrybuować dochód powierniczy i/lub kapitał do jednej lub wielu grup beneficjentów. W większości przypadków założyciel trustu dostarcza powiernikowi „listę życzeń”, która może

---

⁵⁵ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 13

⁵⁶ Trusty uznaniowe to rodzaj trustu, w którym powiernik ma pełną swobodę decydowania o tym, kiedy i jakie kwoty aktywów rozdzielić między beneficjentów. Beneficjenci nie mają prawa do wypłat z funduszu powierniczego. Powiernik zazwyczaj nie ma żadnych ograniczeń swobody uznania poza tymi, które wynikają z obowiązków powierniczych. Struktura ta uniemożliwia wierzycielom nabywanie aktywów od trustu, ponieważ beneficjenci technicznie nie mają praw do wypłat. Jednak organy prawne różnią się co do tego, jak dużą swobodę należy przyznać powiernikowi, aby był traktowany jako trust uznaniowy. Ponadto trust uznaniowy musi być tworzony ostrożnie, ponieważ powiernik zachowuje tak wysoki poziom swobody działania, że może to być sprzeczne z intencjami osoby przekazującej pieniądze do trustu. Założyciel trustu może ustanowić pewne ograniczenia swobody uznania powiernika. https://www.law.cornell.edu/wex/discretionary_trust (18.09.2023)

zawierać wskazówki dla powiernika dotyczące tego, który z beneficjentów jego zdaniem powinien odnieść największe korzyści (i w jaki sposób) za jego życia a także po śmierci⁵⁷.

Spółka trustowa zwykle zawiera umowę z firmą doradczą⁵⁸, w celu świadczenia określonych usług administracyjnych takich jak⁵⁹:

1. Zajmowanie się ustaleniami zawartymi w umowie i kwestiami prawnymi przy rozpoczynaniu inwestycji i zamykaniu inwestycji powierzonego majątku.
2. Prowadzenie ksiąg rachunkowych.
3. Sporządzanie corocznych rachunków powierniczych.
4. Administracja ogólna i statutowa.
5. Analiza porównawcza wyników inwestycyjnych.
6. Wypłata funduszy powierniczych beneficjentom.

Jeżeli prywatna spółka trustowa (PTC) zostanie zarejestrowana na Wyspie Man, to nie musi ona uzyskiwać licencji na prowadzenie działalności, pod warunkiem że nie utrzymuje się ona jako podmiot prowadzący działalność powierniczą i że świadczy ona usługi powiernicze tylko na rzecz określonego trustu lub powiązanych trustów tj. trustów rodzinnych. Wypada to korzystanie w porównaniu z innymi jurysdykcjami⁶⁰.

W roku 2004 szacowano, że istnieje przynajmniej 1000 trustów w rajach podatkowych, które zarządzają około 350000 kontami z sumarycznym majątkiem pomiędzy 3 i 8 bilionów dolarów⁶¹. Z danych tych wynika, że każdy trust zarządzał około 350 kontami i na każdy koniec było od 8,6 do 22,8 tys. dolarów.

Voting trust

Istnieją także tak zwane ‘trusty głosujące’ (voting trusts). Trust głosujący jest to po prostu trust akcji, który jest tworzony, gdy właściciele akcji podpisują umowę na piśmie i zgodnie z tą umową podpisują i transferują do głosującego trustu certyfikaty swoich akcji i tytuł prawny do

---

⁵⁷ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 15

⁵⁸ Przykładem spółki świadczącej tego rodzaju usługi jest „Boston Multi Family Office” <https://bostonmfo.com/> (18.09.2023)

⁵⁹ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 15

⁶⁰ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 15

⁶¹ Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), s. 93.

tych akcji⁶². Powiernik (trustee) z kolei rejestruje transfer akcji w rejestrze prowadzonym przez spółkę i w ten sposób staje się zarejestrowanym właścicielem akcji. Akcjonariuszom wydawane są certyfikaty ‘beneficjentów rzeczywistych’ (beneficial ownership)⁶³, potwierdzające ich pozostały ‘słuszny udział’ (an equitable interest)⁶⁴ w akcjach spółki posiadany na podstawie umowy powierniczej. W czasie obowiązywania umowy powierniczej, powiernik głośnie przy wykorzystaniu akcji zgodnie z postanowieniami umowy powierniczej. Chociaż dywidendy i inne podziały aktywów korporacji uregulowane umową powierniczą są zwykle przekazywane przez powiernika z prawem głosu właścicielom rzeczywistym (beneficial owners)⁶⁵.

Trust głoszący (voting trust) jest prostym i efektywnym sposobem transferu kontroli korporacji. Akcje są pozbawiane prawa głosu w sposób automatyczny (self-executing), ponieważ powiernik jest prawnym właścicielem i jako taki jest zarejestrowany w rejestrze akcji (stock ledger)⁶⁶ prowadzonym przez korporację⁶⁷.

Po upływie czasu obowiązywania umowy trustu głoszącego, rzeczywisci właściciele (beneficial owners) zwykle wymieniają ich certyfikaty trustu głoszącego na certyfikaty akcji, zostają przywróceny jako prawni właściciele i są rejestrowani jako prawni właściciele w księgach korporacji⁶⁸.

---

⁶² John J. Woloszyn, A Practical Guide to Voting Trusts, University of Baltimore Law Review, Volume 4, Issue 2, Spring 1975, pp. 245-257

⁶³ Gdy udziały w funduszu inwestycyjnym są w posiadaniu banku powierniczego lub gdy papiery wartościowe są przechowywane przez brokera, prawdziwy właściciel jest beneficjentem rzeczywistym, nawet jeśli dla bezpieczeństwa i wygody bank lub broker posiada tytuł prawny. Własność rzeczywista różni się od własności prawnej. W większości przypadków prawni i rzeczywisci właściciele są jednym i tym samym, ale istnieją pewne przypadki prawne, czasem nawet uzasadnione, w których na przykład rzeczywisty właściciel nieruchomości może chcieć pozostać anonimowy. <https://www.investopedia.com/terms/b/beneficialowner.asp> (20.09.2023)

⁶⁴ Słuszny udział (an equitable interest) to udział lub prawo do własności, które daje posiadaczowi prawo do nabycia formalnego tytułu prawnego. Pojęcie słusznego udziału istnieje tylko w jurysdykcjach, w których stosowane jest prawo zwyczajowe (common law), np. Australia, Kanada, Wielka Brytania. <https://sklaw.au/dictionary/equitable-interest/> (20.09.2023).

⁶⁵ John J. Woloszyn, A Practical Guide to Voting Trusts, ... s. 245.

⁶⁶ Księga akcyjna to księga lub tabela prowadzona przez korporację, w której wpisuje się nazwiska akcjonariuszy, kwoty ich udziałów, wkłady wniesione przez nich na takie akcje oraz zapis przeniesienia własności. Księga jest przechowywana w formie tabeli, podobnie jak prosty arkusz kalkulacyjny. <https://www.nwcorporatelaw.com/startup-law-glossary/stock-ledger/> (20.09.2023)

⁶⁷ John J. Woloszyn, A Practical Guide to Voting Trusts, ... s.

⁶⁸ John J. Woloszyn, A Practical Guide to Voting Trusts, ... s.

Fundacje

Drugim rozwiązaniem organizacyjnym, które może być wykorzystane przez przedsiębiorcze rodziny, są fundacje. Można je podzielić na trzy kategorie⁶⁹:

- Fundacje prywatna – często wykorzystywana w planowaniu i zarządzaniu sukcesją i w sprawach rodzinnych;
- Fundacja korporacyjna – używana w celu zachowania ciągłości kontroli biznesu oraz w programach emerytalnych pracowników;
- Fundacja charytatywna – generalnie tworzona w celu realizacji działań filantropijnych założyciela.

Fundacja to forma instytucji powierniczej, która ma odrębny byt prawny podobny do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Istotną cechą fundacji jest z połączenie tajemnicy z istnieniem prawnym oddzielającym ją od zarządzającego nią zarządu (Rady Fundacji) oraz od założyciela i jej statusu organizacji zwolnionej z opodatkowania. Fundacje nie mają właścicieli ani udziałowców. Są one skonfigurowane do zarządzania majątkiem i ich dochód musi służyć określone celowi⁷⁰.

Fundacje mogą odgrywać ważną rolę w ochronie aktywów, planowaniu sukcesji i w zarządzaniu majątkiem, chociaż zależy to w dużej mierze od indywidualnych okoliczności i rezultatów oczekiwanych przez założyciela⁷¹.

Struktura fundacji

Podobnie, jak to jest w przypadku trustów, szczególne znaczenie dla utworzenia i wymaganej struktury może mieć jurysdykcja, w której fundacja zostanie zarejestrowana. Zazwyczaj jednak fundacja składa się z następujących elementów⁷²:

1. Fundator – jest to osoba, która zakłada fundację lub w imieniu której została ona ustanowiona;
2. Statut Fundacji – jest to centralny dokument, w którym określone są zasady rządzące fundacją ukształtowane w taki sposób, aby spełnić wymagania fundatora.

---

⁶⁹ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 12.

⁷⁰ Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), s. 93

⁷¹ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 12.

⁷² Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 12.

3. Rada Fundacji – są to osoby powołane do osiągnięcia celów fundacji zgodnie ze statutem. Wykonując swoje obowiązki Rada dokonuje dystrybucji majątku Fundacji, zarządza aktywami, podpisuje umowy, dokonuje transakcji i inwestuje w imieniu fundacji. Członkowie Rady mają wobec fundacji obowiązek powierniczy.

4. Beneficjent lub cel – beneficjentem jest osoba (lub osoby), dla której fundacja została utworzona. Cel odnosi się do każdej przyczyny lub celu, dla którego fundacja została utworzona, np. interesy filantropijne fundatora.

5. Opiekun lub Protektor – jest to funkcja opcjonalna, jednak przydzielenie Opiekuna lub Protektora do Fundacji może dać fundatorowi dodatkowe gwarancje, ponieważ jego rolą jest zapewnienie zgodności działania Rady Fundacji ze statutem.

Prywatne fundacje mogą być tworzone w klasycznych rajach podatkowych takich jak: Antyle Holenderskie, Panama, Lichtenstein, a także w takich krajach jak: Austria, Dania, Holandia i Szwajcaria. Wiele rajów podatkowych nie wymaga od fundacji żadnego ujawniania informacji. W skrajnym przypadku, w Panamie, do utworzenia fundacji nie jest wymagana żadna zgoda⁷³.

Podstawowe różnice między trustem i fundacją⁷⁴:

- Prywatna Fundacja jest niezależną, zarządzającą się samodzielnie osobą prawną, natomiast fundusz powierniczy (trust) jest prawną umową (obowiązkiem prawnym) pomiędzy dwiema stronami (osobami).
- Prywatna Fundacja jest zarejestrowana i jej sprawozdania są przekazywane odpowiednim organom rządowym i ogłaszane publicznie, natomiast specyficzne dane na temat trustu nie są normalnie dostępne dla opinii publicznej.
- Aktywa prywatnej fundacji są jej przekazywane na rzecz beneficjenta, a nie pod opiekę jakiejś jednej osoby. Natomiast aktywa trustu są oddawane pod opiekę powiernika na rzecz beneficjentów.
- Trusty mogą być wykorzystywane do niektórych działań komercyjnych, natomiast fundacje nie mogą.

---

⁷³ Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), s. 93-94.

⁷⁴ Katherine Ellis, Sarah Ingrassia, Alex McNee, ..., s. 13.

Fundacja przemysłowa

W Europie Północnej rozwinęła się struktura własności spółek przemysłowych, która przez niektórych autorów jest określana mianem kuriozalnej. Mianowicie fundacje są właścicielem spółek biznesowych. Z drugiej strony fundacje są z założenia organizacjami non-profit, nie mają one ani członków ani właścicieli i nie mogą być zlikwidowane ‘dissolved’⁷⁵. W wielu przypadkach jednostki te kontrolują więcej niż 50% głosów (na walnym zgromadzeniu) znanych międzynarodowych korporacji⁷⁶.

Fundacja przemysłowa jest organizacją stworzoną w celu administrowania dużym pakietem akcji określonej spółki. Bardzo często akcje te są przekazywane fundacji przez założyciela (fundatora) spółki. Fundacja jako taka jest organizacją non-profit, nie ma ona właścicieli. Jej zarząd (rada fundacji) często sam siebie wybiera i jest ograniczany jedynie przez przepisy prawa i statut fundacji, który często zawiera zapis, że fundacja powinna służyć pewnym szeroko rozumianym celom społecznym, to znaczy działać w najlepszym interesie spółki, której akcje posiada, i używać nadwyżki dochodów na cele charytatywne⁷⁷.

Znanym przykładem jest Fundacja Forda, która posiada pakiet kontrolny akcji spółki Ford Motor Company⁷⁸. Kontrolowanie spółek za pośrednictwem fundacji jest spotykane głównie w Europie Północnej w takich krajach jak: Dania, Niemcy, Szwecja, Norwegia, Holandia, Szwajcaria. Przykładami korporacji kontrolowanych przez fundacje są: Ikea ze Szwecji, Carlsberg z Danii, a także Krupp, Carl Zeiss i Robert Bosch z Niemiec⁷⁹.

W normalnej sytuacji założyciel spółki przekazuje swoje udziały (akcje) do charytatywnej fundacji, rozumiejąc, że spółka powinna dalej działać w jej duchu. Fundacją zarządza zarząd (rada fundacji). Fundacja otrzymuje dywidendy od posiadanych akcji i reinwestuje te środki w aktywa finansowe lub rozdaje część dochodów na cele charytatywne, zgodnie z

---

⁷⁵Po rozwiązaniu spółka przestaje istnieć jako osoba prawna i nie może prowadzić działalności ani zawierać umów. Rozwiązanie może również pociągnąć za sobą szereg zobowiązań prawnych, takich jak podział pozostałego majątku między wierzycieli lub akcjonariuszy. Może to również wiązać się ze złożeniem ostatecznych zeznań podatkowych. <https://www.forbesburton.com/insights/what-is-the-meaning-of-a-dissolved-company> (22.09.2023)

⁷⁶ Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), Foundation Ownership and Financial Performance: Do Companies Need Owners? *European Journal of Law and Economics*, 18: 343–364,

⁷⁷ Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), ..., s. 344.

⁷⁸ <https://www.fordfoundation.org/> (19.12.2023)

⁷⁹ Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), ..., s. 344.

postanowieniami statutu, który reguluje zasady działania fundacji. Przez wielu autorów tego typu organizacje są określane mianem ‘fundacji przemysłowych’ (industrial foundations)⁸⁰.

Tak jak wspomniano wcześniej, rozwiązanie polegające na wykorzystaniu fundacji do sprawowania kontroli na spółkami jest spotykane głównie w krajach Europy północnej – Niemcy, Szwecja, Dania, Norwegia i Holandia. Jedynym wiarygodnym wyjaśnieniem tego zjawiska wydają się być wysokie podatki płacone w tych krajach. Właściciele, którzy chcą zachować kontrolę rodziny nad spółką, mają możliwość uniknięcia płacenia niektórych podatków poprzez darowanie (przekazanie) swoich akcji do fundacji, zamiast zapisania ich w testamencie swoim spadkobiercom. Ponadto struktura fundacji jest sposobem na uniknięcie rozproszenia akcjonariatu w wyniku zapisania akcji w spadku wielu osobom, które muszą sprzedać część z nich, aby opłacić należny podatek od takiej darowizny. Chociaż w przypadku fundacji konieczny jest charytatywny cel działalności⁸¹ i w związku z tym fundator i jego najbliższa rodzina nie mogą być beneficjentami, to jednak fundacja może w pewnym zakresie przekazywać fundusze dla mniej spokrewnionych członków rodziny fundatora, włączając dorosłe dzieci i ich potomstwo. Dlatego fundacja może działać w pewnym zakresie tak samo jak trust⁸².

Z prawnego punktu widzenia fundacja przemysłowa może być także zdefiniowana jako nieodwracalne przekazanie akcji spółki (lub większości praw głosowania) do fundacji, która jest zarządzana przez zarząd fundacji zgodnie z postanowieniami jej statutu. Istotnym czynnikiem jest tu jednoznaczne rozgraniczenie pomiędzy osobistymi sprawami fundatora i interesami fundacji. Ta separacja powoduje transformację fundacji w jednostkę non-profit, która może osiągać zyski, ale nie może ich redystrybuować z wyjątkiem wydatków na cele charytatywne. Nieodwracalne przekazanie pieniędzy do fundacji jest tym, co odróżnia ją od amerykańskich trustów rodzinnych. Fundacja ma jedynie w ograniczonym zakresie możliwość redystrybucji majątku do fundatora lub jego najbliższej rodziny. Fundacja jest niezależną (pozarządową) osobą prywatną. Nie ma właścicieli ani członków. Po utworzeniu fundacja jest

---

⁸⁰ Steen Thomsen, (1999), Corporate Ownership by Industrial Foundations, *European Journal of Law and Economics*, 7:117–136

⁸¹ W polskiej ustawie o fundacjach z roku 1984 jest to zapisane w sposób następujący (Art.1): „Fundacja może być ustanowiona dla realizacji zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich, jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami”.

⁸² Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), ..., s. 347.

w zasadzie samonapędzającym się ciałem, pod warunkiem że ma środki finansowe. Z założenia fundacja będzie wypełniała wolę właściciela bez końca (bez limitów czasowych)⁸³.

Fundacja przemysłowa, tak jak inne fundacje, działa w oparciu o statut, który definiuje jej cel i sposób organizacji, określając sposób wyboru zarządu i jaka część dochodu powinna być wykorzystana do celów charytatywnych, innych niż prowadzenie przedsiębiorstwa. Na przykład statut może przewidywać, że niektóre szczytne zadania (takie jak badania, naukowe, sztuka, działalność charytatywna) powinny być wspierane przy wykorzystaniu dochodów wykraczających poza te, jakie są niezbędne do reinwestowania w spółce). Statut może także zobowiązywać fundację do zachowania większości głosów w danej spółce. Przykładowo duńskie fundacje przemysłowe często zachowują większość głosów przy wykorzystaniu akcji uprzywilejowanych serii A, natomiast akcje zwykle serii B są w obiegu publicznym⁸⁴.

Anstalt

Inną formą prawną ukrywania dochodów jest tak zwany „Anstalt⁸⁵”, który został stworzony w Liechtensteinie⁸⁶. Anstalt czymś pośrednim między fundacją a trustem i przez wiele lat najbardziej popularną formą prawną w tym kraju⁸⁷. Został utworzony po I wojnie światowej w celu przyciągnięcia kapitału zagranicznego⁸⁸. Jest instrumentem posiadającym specjalne przywileje używanym zwłaszcza przez zamożne rodziny jako metoda unikania podatków spadkowych.

Nie ma prawie żadnych oficjalnych publikacji dotyczących formy organizacyjnej, jaką jest ‘Anstalt’. Zwykle jest on zakładany przez osobę prywatną lub rodzinę niebędącą rezydentem Liechtensteinu. W czasie tworzenia nie ma obowiązku ujawniania nazwiska założyciela Anstaltu, musi tu być przygotowany statut lub akt notarialny, ale wiele tego typu organizacji wykorzystywanych do unikania opodatkowania nie wymaga żadnej formy rejestracji. O ich istnieniu wiedzą tylko prawnicy i przedstawiciele banków, którzy są prawnie związani całkowitą tajemnicą. Nawet jeśli taka fundacja (Anstalt) jest rejestrowana, co jest wymagane

---

⁸³ Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), ..., s. 348.

⁸⁴ Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), ..., s. 348.

⁸⁵ Jest to słowo z języka niemieckiego oznaczające instytucję, organizację.

⁸⁶ <https://www.liechtenstein-business.li/service-fuer-unternehmer/gruenden/rechtsformen/anstalt> (20.02.2024)

⁸⁷ <https://kanzleiboesch.com/en/liechtenstein/establishment-anstalt-law.html> (20.02.2024)

⁸⁸ Glos George E., The Analysis of a Tax Haven: The Liechtenstein Anstalt, 18 INT'L L. 929 (1984)

<https://scholar.smu.edu/til/vol18/iss4/12> (20.02.2024)

w przypadku fundacji charytatywnych, żadne informacje na jej temat, nawet dotyczące nazwy, nie są publicznie dostępne⁸⁹.

Fundacje i Anstalty, które nie prowadzą działalności w Liechtensteinie, nie muszą prowadzić ewidencji księgowej, jeśli sobie tego nie życzą. Nie muszą być publikowane sprawozdania finansowe. Według Polana płacona corocznie opłata podatkowa wynosi od 0,5% do 1% wartości majątku fundacji, jednak według innego źródła dochody tej organizacji są opodatkowane na poziomie 12,5%, ale sam majątek zgromadzony w Anstalt nie jest opodatkowany⁹⁰. Według oszacowań około 30% dochodów państwa Liechtensteinu pochodzi z tego źródła.

Anstalty bardzo się rozwinęły sukces i ich liczbę szacowano w roku 2008 na około 80 tys. Podobne przepisy wprowadzono także na wyspie Jersey po zauważeniu sukcesu, jaki Anstalt odniósł w Liechtensteinie. Forma prawna Anstalt oraz jedne z najsurowszych przepisów dotyczących tajemnicy bankowej na świecie oznaczają, że Liechtenstein nie zapewnia żadnej transparentności⁹¹.

Bibliografia

1. Denise Kenyon-Rouvinez and Jung Eung Park, Family Office Research Review, The Journal of Wealth Management, Spring 2020.
2. Ellis Katherine, Ingrassia Sarah, McNee Alex, Structuring Family Wealth Offshore a Guide for Middle Eastern Families and their Advisors, <https://bostonmfo.com/wp-content/uploads/2017/06/Structuring-Family-Wealth-Offshore-ME.pdf> (01.09.2023).
3. Goldstone Hartley, Hughes jr. James E., Thitaker Keith, Family Trusts, A Guide for Beneficiaries, Trustees, Trust Protectors, and Trust Creators, Hoboken, New Jersey: Wiley, Bloomberg Press, 2016.
4. Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), Tax Havens. How Globalization Really Works, Cornell University Press, Ithaca and London, s. 92-93.
5. Official Norwegian Reports 2009: 19. Report from the Government Commission on Capital Flight from Poor Countries (2009). Tax havens and development. Government

---

⁸⁹ Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), Tax Havens, ..., s. 94

⁹⁰ <https://gooffshorenorway.com/liechtenstein-anstalt-company%E2%80%8B/> (20.02.2024)

⁹¹ Palan Ronen, Murphy Richard, and Chavagneux Christian, (2010), Tax Havens. How Globalization Really Works, Cornell University Press, Ithaca and London, s. 94.

Administration Services Information Management, Oslo 2009.

<https://www.cmi.no/publications/file/3470-tax-havens-and-development.pdf>

6. John J. Woloszyn, A Practical Guide to Voting Trusts, University of Baltimore Law Review, Volume 4, Issue 2, Spring 1975, pp. 245-257.
7. Steen Thomsen, Caspar Rose, (2004), Foundation Ownership and Financial Performance: Do Companies Need Owners? European Journal of Law and Economics, 18: 343–364.
8. Glos George E., The Analysis of a Tax Haven: The Liechtenstein Anstalt, 18 INT'L L. 929 (1984). <https://scholar.smu.edu/til/vol18/iss4/12> (20.02.2024)

Źródła internetowe

<https://www.investopedia.com/terms/b/business-exit-strategy.asp> (29.11.2023)

<https://www.ccmalta.com/publications/holding-companies-family-offices> (31.08.2023).

<https://www.investopedia.com/terms/p/privateequity.asp> (01.09.2023).

<https://www.investopedia.com/terms/s/settlor.asp> (13.09.2023)

<https://www.ibanet.org/Family-holding-structures-in-US-and-Europe> (01.09.2023).

<https://www.investopedia.com/terms/t/trustee.asp> (13.09.2023).

<https://www.investopedia.com/terms/b/beneficiary.asp> (13.09.2023)

<https://www.investopedia.com/terms/m/mutualfund.asp> (04.12.2023)

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-383-8298?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-383-8298?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (05.12.2023)

<https://www.jerseylaw.je/laws/current/Pages/13.875.aspx> (03.10.2023)

<https://www.investopedia.com/terms/b/beneficialowner.asp> (20.09.2023)

<https://sklaw.au/dictionary/equitable-interest/> (20.09.2023).

<https://www.nwcorporatelaw.com/startup-law-glossary/stock-ledger/> (20.09.2023)

https://www.law.cornell.edu/wex/discretionary_trust (18.09.2023)

<https://bostonmfo.com/> (18.09.2023)

<https://www.forbesburton.com/insights/what-is-the-meaning-of-a-dissolved-company> (22.09.2023)

<https://www.liechtenstein-business.li/service-fuer-unternehmer/gruenden/rechtsformen/anstalt> (20.02.2024)

<https://kanzleiboesch.com/en/liechtenstein/establishment-anstalt-law.html> (20.02.2024)